

Naiset kirkossa: kysymys naisdiakonaatista?

Kysymys naisdiakonaatista nousee harvakseltaan esiin katolisessa kirkossa. Viimeksi 18.5.2012 Kathpress uutisoi "naisdiakonikeskustelun" Saksan katolilaisten päivillä (Deutsche Katholikentag) Mannheimissa suututtaneen joitakin piispoja. Esimerkiksi Bambergin arkkipiispa Ludwig Schick ja Essenin piispa Franz-Josef Overbeck vetosivat paavi Johannes Paavali II:n selvästi sanoneen, että kirkolla ei ole valtaa antaa naisille pappisvihkimystä, jolloin kysymys naisten diakonaatista olisi myös ratkennut. Tällaista tulkintaa on kannattanut myös esimerkiksi Regensburgin piispa Gerhard Ludwig Müller, joka Saksan katolisessa piispainkokouksissa vastaa ekumeenisista kysymyksistä.

Mitä katolinen kirkko siis oikeastaan opettaa naisdiakonaatista? Paavi Johannes Paavali II:n apostolinen kirje *Ordinatio sacerdotalis* totesi, että "kirkolla ei ole minkäänlaista valtaa antaa naisille pappisvihkimystä ja kaikkien kirkon uskovien on lopullisesti pidettävä kiinnitystä ratkaisusta". Kanoninen laki toteaa, että vihkimyksen sakramentti ottaa pätevästi vastaan vain kastettu mies (kaanon 1024).

Keskustelussa naisdiakonaatista vedotaan usein esimerkiksi siihen, että varhaisessa kirkossa on todistettavasti ollut diakonissan "virka" ja diakonissan vihkimys. Diakonissoista kertovien historiallisten lähteiden tulkinta kuitenkin usein muuttuu juupas-eipäs-keskusteluksi. Jotkut tulkitsevat lähteiden todistavan, että diakonissat olivat oikeastaan diakoneihin verrattavia, toiset tulkitsevat diakonissan tehtävät ja vihkimyksen selvästi diakoneista erilliseksi.

Keskustelussa otetaan esiin myös se, että vaikka toisaalta pappisuuden sakramentti on yksi, siinä on kolme astetta. Kuten Vatikaanin II kirkolliskokouksen konstituutio *Lumen Gentium* sanoi, diakonia ei vihitä pappuuteen (*ad sacerdotium*), vaan palvelemaan (*ad ministerium*). Tämän perusteella jotkut tulkitsevat, että kysymys naisdiakonaatista ei olisi täysin selvä, vaikka naisten vihkiminen "*ad sacerdotium*" onkin mahdotonta. Kun uskonopin kongregaation

julistus *Inter insigniores* vuonna 1976 käsitteli naispappuutta, Vatikaanin kommentaari tähän julistukseen totesi, että kysymys naisdiakoneista oli tietoisesti jätetty asiakirjasta pois, koska sitä tulisi käsitellä omana ongelmana.

Kansainvälinen teologinen komissio julkaisi vuonna 2002 asiakirjan diakonin virasta kirkossa, ja sivusi lyhyesti kysymystä naisten diakoniksi vihkimisestä. Komissio totesi, että lopullinen kannanotto tässä asiassa kuuluu opetusviralle. Kuitenkin komission mukaan kaksi asiaa on otettava huomioon: se, että varhaisen kirkon diakonissat eivät olleet pelkästään ja yksinkertaisesti samaa kuin diakonit, ja se, että vihkimyksen sakramentti on yksi. Komissio siis käytännössä vähintäänkin kallistui kielteiselle kannalle.

Voinee turvallisesti sanoa, että vaikka kysymystä naisten diakoniksi vihkimisen mahdollisuudesta ei olisikaan lopullisesti ratkaistu naispappeuskysymyksen yhteydessä, katolinen kirkko ei usko eikä opeta sen olevan mahdollista. On äärimmäisen epätodennäköistä, että naisten vihkiminen diakoneiksi koskaan tulisi katoliseen kirkkoon. Yksiselitteisiä teologisia perusteita diakoninvihkimyksen avaamiseksi naisille ei ole.

Sisar Sara Butler (dogmatiikan professori ja Kansainvälisen teologisen komission jäsen) esitti joitakin mielenkiintoisia huomioita diakonissoista ja vihkimyksen sakramentista artikkelissaan "*Women Deacons and Sacramental Symbolism*" (*New Diaconal Review*, toukokuu 2011, 38-49).

Varhaisen kirkon lähteet

Butler käsitteli kysymystä, onko diakoninvihkimys ja virka ollut "sukupuolineutraali" ja oliko varhaisen kirkon diakonissoissa ja diakoneissa siis kyse samasta asiasta. Hän viittasi joihinkin varhaiskirkon teksteihin, joissa toisaalta argumentoidaan naispappuutta vastaan, mutta toisaalta selitetään, kuinka naiset saattoivat olla diakonisoja. On tosin huomattava, että nämä tekstit käsitelivät myös leskiä ja neitsyitä, jotka nekin olivat "säättyjä" kirkossa. Tällaisia

tekstejä olivat esimerkiksi *Didascalia Apostolorum* (n. v. 240) ja *Constitutiones Apostolicae* (n. v. 380).

Butler totesi, että sekä naisten diakoniksi vihkimisen vastustajat että kannattajat viittaavat samoihin lähteisiin, mutta tulkitsevat niitä eri tavalla. Kannattajat korostavat mielellään, että naisten vihkimysriitti (*ordinaatio*) diakonissaksi, jos ei olisikaan ollut täysin identtinen, olisi kuitenkin ollut samankaltainen miesdiakonien vihkimyksen kanssa, ja sisälsi "kätten päällepanemisen". Kirkkojärjestyksissä ja kanonisissa ohjeissa kuvataan diakonissojen tehtäviä ja edellytyksiä vihkimykselle. Joissakin teksteissä diakonissat selkeästi luetaan "papistoon" kuuluviksi, ja monet kirkkoisät tunnustavat diakonissojen olemassaolon.

Vastustajat taas korostavat vihkimysriittien eroja. Diakonissojen kirkollinen palvelutehtävä ei ollut miesdiakonien vastine, ja se vaikuttaa pikemminkin olleen verrattavissa alempiin vihkimyksiin. Vaikka joissakin riiteissä puhutaan "vihkimyksestä", tällä termillä ei välttämättä ollut sitä teknistä merkitystä, jonka se sai vasta keskiajalla. Koska diakonissat eivät hoitaneet alttaripalvelutehtäviä ja heidän tehtävänsä rajoittui naisiin ja lapsiin, ei ollut kyse samasta "virasta" kuin miesdiakoneilla.

Butler esittää hyvän kysymyksen: jos todella olisi ollut kyse yhdestä ja samasta diakoninvirasta naisten ja miesten kohdalla, miksi oli olemassa kaksi eri vihkimysriittiä? Voisi olettaa, että mies- ja naisdiakonit olisi vihitty yhdessä, koska eihän ole olemassa erilaista kastekaavaa tytöille ja pojille. Tämä tukisi sitä olettamusta, että diakonissan virkaa ei käsitetty diakoniaa vastavaksi.

Sakramentaalinen symboliikka: Pyhä Henki, Neitsyt Maria, Raamatun naiset

Diakonissojen "esikuva" näissä teksteissä oli Pyhä Henki. Erään *Didascalia Apostolorum* kohdan mukaan piispa olisi pidettävä isänä ja kunnioitettava kuin Isää Jumalaa, diakonia kuin Kristusta, diakonissaa kuin Pyhää Henkeä, pappeja

kuten apostoleja, ja leskiä ja orpoja tulisi pitää arvossa kuin Jumalan alttaria.

Sekä diakonit että diakonissat olivat suoraan piispan alaisia ja avustivat häntä hänen palvelutehtävässään. Diakonissat vastasivat piispan palvelutehtävästä naisille. Tässä oli kyse esimerkiksi naiskatekumeenien voitelusta ja heidän opettamisestaan kasteen jälkeen tai vierailuista sairaiden naisten luona. Miesdiakoni taas vastasi paitsi palvelutehtävästä miehille, myös monista muista asioista. Erityisesti hän avusti piispa liturgiassa.

Constitutiones apostolicae mukaan diakoni palvelee piispa kuin Kristus Isää, ja diakonissa on riippuvainen miesdiakonista kuin Pyhä Henki Kristuksesta. Diakonissan tehtävä oli opettaa maallikkonaisia ja toimia välittäjänä heidän ja piispan tai miesdiakonin välillä.

Diakonissan vihkimyksen rukousten perusteella toinen diakonissan esikuva oli erityisesti Neitsyt Maria. Kolmas esikuva oli suuri joukko Raamatun naisia. *Didascalia apostolorum* sanoo jopa, että Jeesustakin palvelivat diakonissat, kuten

Maria Magdaleena, Maria, Jaakobin tytär ja Joosefin äiti, ja Sebedeuksen poikien äiti. Usein rukouksissa viitataan myös Vanhan testamentin naisprofeettoihin, Mirjamiin, Deboraan, Huldaan ja Hannaan. Ehkä yllättävää on se, että Roomalaiskirjeen mainitsema Foibe esiintyy vasta 700-luvulta olevissa rukouksissa, ei varhaisemmissa teksteissä.

Butler korostaa, että kaikki diakonissojen esikuvat olivat siis feminiinisiä, jos mukaan luetaan Pyhä Henki siinä mielessä, että seemiläisissä kielissä "Henki" on feminiini. Täläkin kannalta diakonissan virassa oli siis selvästi kyse naisten palvelutehtävästä tai "säädyistä" kirkossa, ei "sukupuolineutraalista" diakonin virasta. Kun lapsikaste yleistyi ja kasteeseen liittyvää naisten palvelutehtävää ei enää sellaisenaan tarvittu, naisdiakonaatti vähitellen siirtyi naisluostareihin (esimerkiksi abbedissojen vihkiminen diakonissoiksi säilyi jonkin aikaa) ja lopulta katosi.

Katri Tenhunen

Hiippakunnan jäsenmaksu

Saaja:
Katolinen kirkko
Suomessa

Pankkitili:
FI78 1014 3000 2374 91
NDEAFIHH

Viitenumero:
90010

Lisätietoja:
katolinen.net/
?page_id=290

Jäsenmaksun maksaminen on vapaaehtoista, mutta koska katolisella kirkolla ei ole oikeutta kerätä jäsenmaksua valtionverotuksen yhteydessä, sen maksaminen, samoin kuin seurakunnan tukeminen ja *Fides*-lehden vuosikerran maksaminen, on erittäin tarpeellista koko hiippakunnan ja seurakuntien toiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Membership fee of the Diocese

Receiver:
Katolinen kirkko
Suomessa

Bank account:
FI78 1014 3000 2374 91
NDEAFIHH

Reference number:
90010

More information:
katolinen.net/
?page_id=290

The paying of the membership fee is not obligatory, but – as the Catholic Church in Finland has not got the right to collect the so called church tax through the state – paying it as well as supporting the parish and the Diocesan Magazine *Fides* are very important for sustaining and developing the activities of the parishes and the whole Diocese.